

BYGGNADS
VÅRDS
FÖRENINGEN

2026-09-29

Till Mark- och miljödomstolen

Adresseras till:

Stockholms kommun: kommunstyrelsen@stockholm.se

Kopia:

Länsstyrelsen: stockholm@lansstyrelsen.se

Riksantikvarieämbetet: registrator@raa.se

Stockholms stadsmuseum: stadsmuseet@stockholm.se

Överklagande

Beslut som överklagas

Kommunfullmäktiges i Stockholm beslut 2026-09-21 att anta förslag till detaljplan för Djurgården 1:38 m.fl., Beckholmen i stadsdelen Djurgården, Stockholms kommun.

Dnr: S-Dp 2012-03013.

Klagande

Svenska byggnadsvårdsföreningen, SBF, är en oberoende icke vinstdrivande ideell förening som grundades i samband med det av Europarådet utlysta byggnadsvårdsåret 1975. Föreningen har cirka 6000 medlemmar. Föreningen verkar för att sprida och förmedla kunskap om byggnadsvård och sunt byggande, att slå vakt om vårt byggda och gröna kulturarv och värna detta som en resurs i stadsutvecklingen samt att främja en god stadsmiljö och god kvalitet i övrigt i nutida stadsplanering. SBF har avgivit yttranden över förslaget till detaljplan för Djurgården 1:38 m.fl. vid samråd och granskning 1 och 2 (yttranden daterade 2022-11-04, 2024-10-16 resp. 2025-10-06).

Talerätt

SBF uppfyller kriterierna för en klagoberättigad miljöorganisation enligt miljöbalken, MB 16 kap 13 §. SBF hänvisar till att Högsta domstolen, HD, 2020-07-09 (mål nr Ö 6554-19) fastställt en dom i Mark- och miljööverdomstolen som anger att 42 § förvaltningslagen ges en tolkning som innebär att miljöorganisationer med uppgift att tillvarata kulturmiljöintressen, och som uppfyller kriterierna i MB 16 kap, 13 §, har klagorätt i fråga om beslut att anta, ändra eller upphäva en detaljplan, om beslutet aktualiserar hänsynstaganden som mer tydligt är relaterade till kulturmiljön. När det gäller detaljplaner är det således klarlagt av HD att miljöorganisationer som uppfyller villkoren enligt miljöbalken har talerätt i ärenden som rör kulturmiljön.

Yrkande

Att kommunfullmäktiges i Stockholm beslut att anta förslag till detaljplan för Djurgården 1:38 m.fl., Beckholmen i stadsdelen Djurgården upphävs.

Motivering/sammanfattning

SBF avstyrker planförslaget av följande skäl

- Beckholmen ingår i *Kungliga nationalstadsparken* och är en för hela landet unik kulturmiljö. Miljön är Stockholms stads bäst bevarade marina varvs- och verkstadsmiljö med anor från 1600-talet. Den föreslagna utbyggnaden måste bedömas som en i princip ny stor verksamhet som torde medföra en radikal omvandling av miljön och därmed en kraftig påverkan genom att Beckholmens unika kulturarv skadas och förloras i läsbarhet. Planförslaget medför skada och strider därmed mot riksintresset för nationalstadspark enligt miljöbalken, MB, 4 kap 7 §.
- Planförslagets påverkan på riksintresset för *Stockholms innerstad med Djurgården [AB 115]* måste anses vara mer än bagatellartad. Åtgärden är irreversibel och försvårar den historiska förståelsen. Ett genomförande av planförslaget skulle därför medföra påtaglig skada, vilket strider mot MB 3 kap 6 §.
- Beckholmen utgör *statligt byggnadsminne*. Skyddsbestämmelserna har hög aktualitet genom att de reviderades så sent som 2019 och innebär i princip att inga förändringar får ske. Planförslaget strider mot skyddsbestämmelserna för byggnadsminnet genom att hela avsikten med byggnadsminnesförklaringen negligeras.
- Förutom dessa starka lagskydd uppmärksammas de höga kulturvärdena även i kommunens översiktsplan där Beckholmen redovisas som *natur- och kulturresevat, nationalstadspark eller världsarv* samt *blåmarkering* enligt Stadsmuseets klassificering. Planförslaget tar dock ringa hänsyn till dessa bedömningar; till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärden på platsen och intresset av en god helhetsverkan. Planförslaget medför förvanskning av ett kulturhistoriskt värdefullt bebyggelseområde. Ett genomförande av planförslaget strider därför mot plan- och bygglagen, PBL, 2 kap 6 § samt 8 kap 13 §.

Utveckling av grunderna

Planförslaget innebär en kraftig omdaning av den unika kulturmiljön

Detaljplanen medger omfattande ny bebyggelse, markutfyllnader samt nya kaj- och bryggkonstruktioner. På den västra sidan av Beckholmen föreslås byggrätter för en varvs- och verkstadshall, cirka 25 meter hög och en miljöstation, breddning och förlängning av Gustav V:s docka samt en utfyllnad på cirka 1210 kvm i vattnet. På den östra sidan föreslås fyra mindre byggnader för varvsverksamhet och andra verksamheter med maritim anknytning. Vidare återupprättas kaj- och brygganläggningar i vattenområdet runt Beckholmen. Totalt innebär planförslaget ny byggrätt om 4300 kvm BYA.

Förslaget innebär en omfattande nybebyggelse på ön och dessutom en påtaglig skalförskjutning genom den höga verkstadshallen. Den nya bebyggelsen på den västra sidan av Beckholmen kommer att bli ett tydligt nytt och påfallande inslag i stadsbilden. Nya kajer och utfyllnader mot väster kommer att innebära att upplevelsen av Beckholmen som ö försvagas. Stenvillan som landmärke kommer att skymmas. Denna kraftiga utveckling av varvsverksamheten är, i motsats till den sammanvägda bedömningen i miljökonsekvensbeskrivningen, motstridig mot planens angivna syfte att värna den kulturhistoriskt värdefulla verksamheten. Läsbarheten och förståelsen av den historiska miljön kommer att avsevärt försvåras.

Planförslaget medför skada i strid med lagen om nationalstadspark

Nationalstadsparken motsvarar UNESCO:s definition av ett historiskt landskap. Det anges tydligt i propositionen att det historiska landskapets natur- och kulturvärden inte får skadas.

Djurgårdsmarken har sedan senmedeltiden varit kunglig mark och utgör grunden för Nationalstadsparken. För att få ett långsiktigt skydd och garantera att detta unika och sparsamt exploaterade område mitt i staden består för framtiden utsågs området Ulriksdal-Haga-Djurgården-Brunnsviken till världens första nationalstadspark år 1995. SBF hänvisar till några av lagstiftarens intentioner enligt propositionen inför lagändringen och kommenterar planförslaget utifrån dessa intentioner:

Propositionen:

... åtgärder får vidtas endast om det kan ske utan intrång i parklandskap eller naturmiljö och utan att det historiska landskapets kultur- och naturvärden i övrigt skadas (s. 33).

Vid eventuell omvandling och komplettering bör särskilt uppmärksammas åtgärdernas form och skala samt att karaktären av byggnader i parkmiljö bevaras (s. 46).

Kommentar:

I miljökonsekvensbeskrivningen anges att "förslaget är förenligt med Nationalstadsparkens värden eftersom höga kulturvärden inte skadas..." (s. 271). Varvs- och verkstadshallarna med deras kraftigt avvikande stora skala kommer att skymma mycket av Beckholmen och dess äldre bebyggelse och anläggningar från många vyer i staden. Beckholmsundet blir mindre tydligt från många vypunkter. Gustav V:s torrdocka förändras kraftigt genom stora ingrepp. Den föreslagna omfattande utbyggnaden innebär därför, i motsats till vad som anges i miljökonsekvensbeskrivningen, att det historiska landskapets kultur- och naturvärden skadas genom att bli otydliga samt att möjligheten att förstå öns månghundraåriga historia försvåras. Förslaget medför lagstridig skada och strider mot MB 4 kap 7 §.

Propositionen:

Möjligheterna till [ny] bebyggelse är mycket begränsade (s. 25).

Nya byggnader och anläggningar som inte behövs för att befintliga verksamheter skall kunna fungera bör därför i princip inte medges (s. 43).

Bebyggelsemiljöer som ingår i nationalstadsparken bör användas endast för ändamål som kan förenas med nationalstadsparkens syfte (s. 46).

Med skada i den nu aktuella bestämmelsen avses negativ påverkan av någon betydelse för de angivna värdena (s. 49-50).

Kommentar:

Som ett av syftena med detaljplanen anges i planbeskrivningen "att skydda Beckholmens kulturvärden [...] genom att medge ny bebyggelse så att den kulturhistoriskt värdefulla varvsverksamhetens utveckling kan säkerställas..." (s. 2). I planbeskrivningen hänvisas till att varvet har fått ökad nationell betydelse för Försvarsmakten och totalförsvaret, för den dagliga driften för exempelvis Sjöfartsverket och Trafikverket och även för andra nationer bland annat för torrsättning av utländska större örlogsfartyg samt att intresset ökat från andra nationer i samband med Sveriges medlemskap i NATO. Det handlar således inte om att "skydda Beckholmens kulturvärden" utan tvärtom att bygga ut verksamheten i en omfattning och med ett innehåll som måste bedömas som en ny stor verksamhet som leder till en radikal omvandling av miljön på Beckholmen. Dessa föreslagna stora förändringar kan knappast vara nödvändiga för att säkerställa fortsatt varvsverksamhet. Det är viktigt att påpeka att det så

kallade nollalternativet ska beskriva den troliga utvecklingen om planerna inte genomförs. Det är således inte en beskrivning av att allt förblir som i dagsläget. Mindre förändringar torde alltså vara möjliga för att garantera en fortsatt varvsverksamhet. Den föreslagna utvecklingen med en i princip ny och mycket omfattande verksamhet strider emellertid mot Nationalstadsparkens syfte. En utveckling enligt planförslaget får en negativ påverkan av stor betydelse för de kulturhistoriska värdena och strider därför mot MB 4 kap 7 §.

Planförslaget medför påtaglig skada på riksintresset för Stockholms innerstad med Djurgården [AB 115]

Beckholmen är ett eget utpekat uttryck i riksintresset, en värdekärna. Verksamhet knuten till handel och sjöfart har bedrivits sedan 1600-talet och den unika industrimiljön innehåller både dockorna och bevarad bostads- och annan bebyggelse. Många av uttrycken för riksintresset för Stockholms stad berörs, kanske främst uttrycken *Sjöfarts-, handels- och industristaden* där hamnanläggningar från skilda tider har stor betydelse för förståelsen av detta uttryck samt *anpassningen till Stockholmska särdrag* som fronten mot vattenrum och vyerna från viktiga utgångspunkter.

Möjligheten att förstå Beckholmen som ett av de bärande uttrycken för Stockholms utveckling som huvudstad genom sjöfarten försvåras dock avsevärt om detaljplanen skulle genomföras, både till följd av den kraftiga förändringen av miljön på Beckholmen och genom negativ påverkan av många viktiga vyer i Stockholms stadsbild. Enligt miljökonsekvensbeskrivningen bedöms konsekvenserna för riksintresset "bli märkbara negativa" i flera avseenden (s.188). Det anges vidare att "De kulturhistoriska värden som konkretiseras genom dessa uttryck [för riksintresset] försvagas vilket medför att riksintresset skadas. De negativa konsekvenserna kan sammanfattas i att läsbarheten av stads- och naturlandskapet försvåras, däribland inloppet och vattenrummen, och att värdebärande inslag i stadsbilden skymms" (s. 204).

SBF hänvisar till Naturvårdsverkets och Riksantikvarieämbetets tolkningar av begreppet påtaglig skada. Dessa myndigheters uttalanden bör tolkas så att all påverkan, som inte kan anses bagatellartad, innebär risk för påtaglig skada samt att syftet med lagstiftningen är att skydda riksintressena mot alla sådana åtgärder som medför irreversibel skada på riksintresset. Vidare bör lagen tolkas så att det är inte bara de kulturhistoriska värdena i sig, exempelvis bevarade byggnader, utan platsens hela innehåll som vittnesbörd om ett historiskt skeende som ska skyddas. "Märkbara negativa" konsekvenser måste anses innebära större skada än "bagatellartad" och därmed innebära påtaglig skada. I planhandlingen medges också skada på riksintresset. Ett genomförande av planförslaget skulle medföra påtaglig skada på riksintresset för Stockholms innerstad med Djurgården, vilket strider mot MB 3 kap 6 §.

Planförslaget strider mot föreskrifterna för det statliga byggnadsminnet

Av skyddsbestämmelserna framgår bland annat att byggnadsminnets kulturhistoriska värde, utseende och karaktär ska bevaras samt att byggnadsminnet inte får ytterligare bebyggas. Inte heller får byggnader rivas, byggas till eller förändras exteriört. Dockorna får inte förändras. Skyddsbestämmelserna måste anses ha särskilt hög aktualitet eftersom de reviderades så sent som 2019.

Planförslaget innebär ett stort tillskott av bebyggelse, markuppfyllnader och utvidgning av Gustav V:s docka och därmed en kraftig påverkan på byggnadsminnets kulturhistoriska värde.

Ett genomförande av planförslaget skulle medföra att flera av byggnadsminnets skyddsbestämmelser avsevärt åsidosätts och därmed att hela avsikten med byggnadsminnesförklaringen negligeras.

Planförslaget strider mot plan- och bygglagen

De höga kulturvärdena uppmärksammas i kommunens översiktsplan där Beckholmen redovisas som *natur- och kulturresevat, nationalstadspark eller världsarv*. Stadsmuseets kulturhistoriska klassificering är ett stöd för tillämpningen av bland annat plan- och bygglagen. Beckholmen är som helhet blåklassificerad liksom torrdockorna, dockmästarbostaden, Gamla dockmästarbostaden och stöttboden (synnerligen höga kulturhistoriska värden). Av övriga byggnader är ett flertal grön- eller gulklassificerade.

Planförslaget strider mot intentionen i översiktsplanen, mot Stadsmuseets klassificering och motsvarar inte grundläggande krav i plan- och bygglagen. I lagen slås fast att planläggning ska ske på ett sätt som är lämpligt med hänsyn till stads- och landskapsbilden, natur- och kulturvärden på platsen och intresset av en god helhetsverkan. Förvanskning får inte ske av kulturhistoriskt värdefulla bebyggelseområden. Ett genomförande av planförslaget skulle strida mot PBL 2 kap 6 § samt 8 kap 13 §.

Avslutande kommentar

SBF har i samverkan med några andra ideella organisationer gått igenom avgjorda och pågående detaljplaneärenden för Nationalstadsparken. En slutsats är att de berörda kommunerna konsekvent är benägna att ge avkall på lagkraven och medge intrång som leder till irreversibel skada på parkens värden. Bristerna i hanteringen sker i två väsentliga avseenden, dels underlåtelser att leva upp till bestämmelser och lagstiftarens intentioner enligt propositionen för begreppet nationalstadspark och dels bristfälliga underlag inför besluten där negativa konsekvenser negligeras och skönmålas. Om inte en förändring sker i synsättet i kommunerna, i syfte att skydda och utveckla den unika tillgång som Nationalstadsparken utgör för Stockholmsregionen, finns det en stor risk för att oersättliga värden för alltid går till spillo till följd av den kumulativa negativa effekten av ärende efter ärende som genomförs i strid med lagen. SBF yrkar därför att kommunens beslut att anta detaljplanen upphävs.

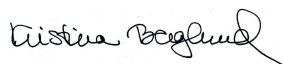
För Svenska byggnadsvårdsföreningen dag som ovan

Ulrika Lindh
Ordförande

Stephan Fickler
verksamhetsledare

Kristina Berglund
Adj. styrelseledamot

Svenska byggnadsvårdsföreningen är en oberoende, ideell miljöorganisation med cirka 6000 medlemmar som grundades i samband med det av Europarådet utlysta byggnadsvårdsåret 1975. Föreningens ändamål är att sprida och förmedla kunskap om byggnadsvård, byggnadskultur och hållbart byggande, att slå vakt om vårt byggda och gröna kulturarv som resurs i samhällsutvecklingen samt att främja god kvalitet i nutida stadsplanering.